

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Kasseiweg Bevekomsestraat in Bierbeek

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Kasseiweg Bevekomsestraat, Bierbeek – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/24011/102.1

Inge Verdurmen

26/04/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	4
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	5
2.	Evaluerend gedeelte	5
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	5
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	6
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	6
2.4.	Juridische toestand.....	6
2.4.1.	Onroerend Erfgoed	6
2.4.2.	Omgeving	7
2.4.3.	Natuur en Bos.....	7
2.4.4.	Landbouw en Visserij.....	7
3.	Beheersvisie	7
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	7
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	8
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	8
4.	Bronnen	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	9
5.1.	Omgevingsplan	9
5.2.	Fotobijlage	9
5.3.	Documentatie	9
5.4.	Criterionota	9

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Deze beschermingsaanvraag maakt deel uit van een thematisch-geografisch pakket van kasseiwegen in streekeigen materiaal in Vlaams-Brabant zoals voorzien in de beschermingskalender 2020. Een inventarisatieproject in 2019-2020 bracht de zeldzaamheid van nog intacte kasseiwegen in Vlaams-Brabant in kaart. Bijzondere aandacht ging uit naar kasseiwegen aangelegd in lokale natuursteen zoals Tiense kwartsiet en/of Gobertange. De bijhorende criterianota (bijlage 5.4) stelt een pakket van 14 kasseiwegen voor bescherming als monument voor.

1.1. Situering

De Bevekomsestraat loopt van in het gehucht Mollendaal naar het zuiden richting de administratieve grens met het Waals gewest. Deze kasseiweg heeft een loodrecht tracé en ligt in het verlengde van de kasseiweg Nieuwe Geldenaaksebaan ten noorden van Mollendaal. De weg loopt tussen uitgestrekte akkers op het plateau.

1.2. Historisch overzicht

De Bevekomsestraat maakt deel uit van de historische hoofdverbindingsweg tussen Leuven en Geldenaken of Jodoigne en wordt op de 18de-eeuwse Villaretkaart vermeld als onderdeel van de 'Grand Chemin' die via Bevekom en over de verschillende dorpskouters zuidwaarts liep. In de Atlas der Buurtwegen (1841) komt de Bevekomsestraat overeen met chemin nr. 10 of de 'Voie de Jodoigne' met een breedte van 5,2 m; het vervolg van de weg ligt op de gemeente Opvelp en wordt aangeduid als chemin nr. 3 met een breedte van 6,61 m.

Het wegtracé werd vermoedelijk in de tweede helft van de 19de eeuw gekasseid. De gemeente Bierbeek besliste in 1852 om jaarlijks een vast bedrag van de inkomsten voor te behouden voor het kasseien van het wegennet. Op de topografische kaart van 1865 wordt de Bevekomsestraat reeds als verhard aangeduid. In 1876 is er in de verslagen van de gemeenteraad van Bierbeek sprake van een steenweg van Bierbeek naar Bevekom. Er werden kasseiwerken voorzien alsook de plaatsing van twee kleine duikers. In de daaropvolgende jaren duiken talrijke meldingen op van onkosten voor kasseiwerken om de 'gezondheid' der buurtwegen te verbeteren.

In 1904 werden op initiatief van de gemeente Bierbeek een aantal wegen hersteld en verbreed. In de Bevekomsestraat werd een bocht in het wegtracé rechtgetrokken. De oude kasseien die overbleven na deze werken, besliste de gemeente te hergebruiken voor herstelwerken aan andere buurtwegen. Tot midden 20ste eeuw werden door de gemeente Bierbeek herhaaldelijk kasseiwerken uitgevoerd aan de buurtwegen om de berijdbaarheid te verhogen. Vaak werden oude kasseien hergebruikt om de kostprijs laag te houden.

Deze weg vormde een belangrijke ontsluiting voor de akkers rond Mollendaal en voor enkele grote 18de-eeuwse boerderijen zoals La Misère. Toch zal de functie als doorgaande weg richting Geldenaken bepalend geweest zijn voor het verharderen van deze route in functie van een betere toegankelijkheid en vlotter transport in de 19de eeuw.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Een algemene beschrijving van de historiek, opbouw en kenmerken van kasseiwegen is opgenomen in de criterianota 'Kasseiwegen in Vlaanderen' (Onroerend Erfgoed, 2023) (bijlage 5.4).

De kasseiweg Bevekomsestraat ligt in een gave landschappelijke omgeving met uitgestrekte akkers. Het wegtracé behoort tot een netwerk van verharde en onverharde,

vaak holle wegen die het open landbouwareaal ten zuiden van Bierbeek en Mollendaal doorkruisen.

De kasseiweg Bevekomsestraat heeft een licht tonrond profiel en is over een lengte van ongeveer 720 m verhard met verschillende kasseisoorten waarvan de meerderheid kasseien in Tiense kwartsiet in halfsteensverband. De kasseien zijn overwegend vierkant ($\pm 14 \times 14$ cm) van formaat en de kasseien in Tiense kwartsiet hebben een voskleurige patina. Het verharde gedeelte van de weg haalt een breedte van ruim 4 m maar eens voorbij de bocht en de bebouwing versmalt de kasseiweg naar ongeveer 3 m. De kasseien zijn afgeboord door in de lengte geplaatste boordstenen in Petit Granit (met een lengte oplopend tot 34 cm). De voegvulling met zand zorgt voor een waterdoorlatende wegverharding.

De weg is langs weerszijden begrensd door langsgrachten en een groene berm en loopt tussen uitgestrekte akkers en weilanden. Het tracé van de kasseiweg is loodrecht tot aan de administratieve grens met het Waals gewest en loopt verder door.

De erfgoedkenmerken en -elementen zijn:

1° kasseiweg:

- a) Verharding met gemengde kasseien waaronder Tiense kwartsiet in halfsteensverband;
- b) Licht tonrond profiel van 3 tot 4 m breed met boordstenen in Petit Granit;
- c) Open voegen met los zand en waterdoorlaatbare fundering;
- d) Parallele langsgrachten;
- e) Recht wegtracé;

2° bermen:

- a) Grazige bermen.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 11 december 2023. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De kasseiweg vertoont een goede bouwfysische toestand en ligt in een nog dominant agrarisch landschap met uitgestrekte open velden. Er is lichte spoorvorming ten gevolge van het landbouwverkeer.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Historische waarde

De kasseiweg is een zeldzaam en goed bewaard voorbeeld van een onderdeel van een historisch belangrijke lange afstandsroute tussen Leuven en Geldenaken uit de 19de eeuw. De weg maakt nog steeds deel uit van het historisch netwerk van wegen die Bierbeek en Bevekom met elkaar verbonden en de akkers ontsloten en refereert aan het ruraal landschap uit het verleden. Het historisch tracé vormt als intact gebleven kasseiweg met uitgesproken recht tracé een gaaf en herkenbaar voorbeeld van een specifiek wegtype uit het verleden.

De kasseibestrating getuigt van de evolutie van de wegenbouw en infrastructuurwerken in Vlaanderen tijdens de 19de en 20ste eeuw en van de aanpak van de gefaseerde verharding van buurtwegen door de lokale gemeenschappen. Als deel van de 'steenweg' Leuven-Geldenaken kreeg de verharding van dit wegtracé op het einde van de 19de eeuw voorrang op andere wegen met het oog op een betere toegankelijkheid.

De aanleg van de weg in Tiense kwartsiet refereert aan de ontginning van dit materiaal in lokale groeves en het veelvuldig gebruik ervan als kasseibestrating in deze regio tijdens de 19de en 20ste eeuw.

Technische waarde

De kasseiweg is aangelegd met gemengde kasseisoorten waarvan een meerderheid in Tiense kwartsiet en met een herkenbaar licht tonrond profiel. De kasseien zijn aangelegd in halfsteensverband met een waterdoorlatend wegdek en afgeboord door in de lengte geplaatste boordstenen in Petit Granit. De fundering, de langs- en dwarsprofielen en de afboording van de weg zijn uitgesproken technische kenmerken en getuigen van een grote technische vakbekwaamheid waar vandaag nog weinig voorbeelden van bewaard zijn. De kasseibestrating en de techniek van wegverharding zijn exemplarisch voor de oude landelijke wegebouw.

Esthetische waarde

De vormgeving, het homogeen materiaalgebruik en de vakbekwame aanleg zorgen voor een hoge esthetische belevingswaarde. De rurale context verleent het ensemble van de kasseiweg bijkomend een rustiek karakter.

Ruimtelijk-structurende waarde

De kasseiweg wordt gekenmerkt door een uitgesproken recht wegtracé. Deze specifieke wegaanleg geeft de kasseiweg als lijnelement een beeldbepalend karakter in de omgeving die door uitgestrekte en open akkers wordt gedomineerd.

2.2. Motivering van het type bescherming

De kasseiweg wordt beschermd als monument. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurobjecten die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde(n)."

Voor de bescherming van de kasseiweg wordt het beschermingstype monument voorgesteld omdat een kasseiweg een onroerend goed betreft dat duidelijk het werk is van de mens.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Voor de afbakening van de kasseiweg wordt het volledige wegprofiel voorgesteld inclusief de bermen met beplanting. De afbakening gebeurt op basis van het GRB en de meest recente orthofoto, rekening houdend met de situatie op het terrein.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De kasseiweg is opgenomen in de inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/307655>

Kasseiweg Bevekomsestraat, monument

2.4.2. Omgeving

Op het gewestplan Leuven (KB 07/04/1977) staat de kasseiweg ingetekend als agrarisch gebied.

De kasseiweg ligt in herbevestigd agrarisch gebied (HAG) als deel van het 'Landbouwgebied Haasrode-Mollendaal'.

De Bevekomsestraat maakt deel uit van het Bovenlokaal Functioneel Fietsroutenetwerk (BFF).

2.4.3. Natuur en Bos

De kasseiweg staat ingetekend op de Natura 2000 habitatkaart voor laaggelegen schraal hooiland (glanshaververbond).

De kasseiweg ligt in een gebied dat in aanmerking komt voor beheerovereenkomsten voor akkervogelsoorten (Natura 2000).

2.4.4. Landbouw en Visserij

Het landbouwgebruik (2022) van de akkers rondom bestaat uit aardappelen, suikerbieten wintertarwe en maïs.

De kasseiweg ligt in een gebied dat in aanmerking komt voor beheerovereenkomsten voor waterkwaliteit.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het ministerieel besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers moeten rekening houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

Deze bepalingen zijn op maat van de bescherming. Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld.

De beheersdoelstellingen hebben tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken, en -elementen te vrijwaren en te versterken. De beheersdoelstellingen zijn er op gericht om de ensemblewaarde van de weg te behouden, goed te beheren en waar nodig te herstellen. De opgesomde erfgoedkenmerken en elementen met hun unieke samenhang moeten duurzaam en geïntegreerd beheerd worden met respect voor de draagkracht van het gebied.

Bij een eventuele heraanleg of herstelling van de kasseiweg moet de oorspronkelijke tonronde profielopbouw aangehouden worden zodat de afwatering optimaal is. De bestaande materiaalsoorten moeten maximaal worden hergebruikt en indien nodig

aangevuld door gelijksoortige recuperatiematerialen. Bij de heraanleg moeten de steenafmetingen, het legpatroon, de opstop en de kantopsluiting geëerbiedigd worden. De kasseien moeten met open voeg worden aangelegd op een waterdoorlatende fundering. Ook de grazige zijbermen moeten gerespecteerd worden.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden ervan aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechtouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goede huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen, meer bepaald:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een omgevingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is, vraagt de vergunningverlenende overheid advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Gemeentearchief Bierbeek, Notulen gemeenteraad, 1852-1950.

Villaretkaart 1745: Carte topographique de la partie de la Belgique comprise entre Gand et Tournay, Maestricht et Liège, levée par Villaret, Ingénieur du Roi, 1745-1748, schaal 1:14.400, originelen bij het Institut National de l'Information Géographique et Forestière-Saint-Mandé (France), Cartothèque, Chemise 292.

Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.

Kasseiweg Bevekomsestraat, monument

Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2.500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000).

Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.

Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

5.4. Criterionota